

NÖROİNFLAMASYON

Editör

Doç. Dr. Tolga Dündar

Hipokrat
Yayıncılık

© 2022 NÖROİNFLAMASYON

ISBN: 978-625-7399-65-4

Tüm hakları saklıdır. 5846 ve 2936 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri yasası gereği; bu kitabın basım, yayın ve satış hakları Hipokrat Yayınevi'ne aittir. Anılan kuruluşun izni alınmadan kitabın tümü ya da bölümleri mekanik, elektronik, fotokopi, manyetik kağıt ve/veya başka yöntemlerle çoğaltılamaz, basılamaz, dağıtılamaz. Tablo, şekil ve grafikler izin alınmadan, ticari amaçlı kullanılamaz. Bölümler içinde kullanılan resim ve bilgilerin sorumluluğu o bölümün yazar(lar)ına aittir.

Editör

Doç. Dr. Tolga Dündar

Yayıncı

Hipokrat Yayınevi

Grafik-Tasarım

Hipokrat Grafik Tasarım

Baskı - Cilt

Vadi Grafik Tasarım ve Reklamcılık Ltd. Şti.
İvedik Org. San. 1420. Cad. No: 58/1 Yenimahalle/Ankara
Tel: 0312 395 85 71 • Sertifika No: 47479

Hipokrat
Yayıncılık

Süleyman Sırrı Cad. No:16/2 Sıhhiye
Tel: (0312) 433 03 05 - 15 ANKARA
www.hipokratkitabevi.com

Nöroinflamasyon, nöro-bilim çalışmalarının yoğunlaştığı ana konulardan biridir. Gerek temel bilimler gerekse klinik bilimler için etiopatogenez araştırmaları için inceleme alanı olduğu gibi tedavi seçeneklerini geliştiren çalışmalar için de temel konulardan biridir. Genellikle bir patolojinin yalnızca bir kısmı ile alakalı çalışılan nöroinflamasyon için toplu bir bakış açısı sağlamayı amaçladık

Kitabımızda, nöroşirurjinin temel konularında nöroinflamasyonu ortaya koymayı planlamıştık. Fakat, nöral kök hücre, iskemi, psikiyatrik hastalıklar ve yaşlanma gibi konular da eklenmez ise kitabımızın eksik kalacağını düşündük.

Literatürde ifade edilen yeni kavramlar içinde olan 'Nöroinflamasyon' ile ilgili bu çalışmanın, nöro- bilim ile ilgilenen araştırmacılara faydalı olmasını dileriz.

Kitabımızı - akademik kadromuzun tümünün isteği ile - bizi bu günlere getiren,
"Kıymetli Öğretmenlerimize" ithaf ediyoruz.

Tüm saygı ve hürmetlerimiz ile.....

Doç. Dr. Tolga Dündar
Beyin ve Sinir Cerrahisi Uzmanı

Yazarlar

Editör

Tolga DÜNDAR, Doç. Dr.

Bezmialem Vakıf Üniversitesi, Tıp Fakültesi,
Cerrahi Tıp Bilimleri Bölümü,
Beyin ve Sinir Cerrahisi Anabilim Dalı, İstanbul
Dragos Hastanesi, Beyin ve Sinir Cerrahi Kliniği, İstanbul

Yazarlar

Abdulkadir TUNÇ, Doç. Dr.

Sakarya Üniversitesi Eğitim Araştırma Hastanesi, Sakarya

Abdulkerim GÖKOĞLU (F.H.M.S), Uzm. Dr.

System Hospital, Beyin ve Sinir Cerrahisi Kliniği, Kayseri

Ahmet Serdar MUTLUER, Dr.

Bezmialem Vakıf Üniversitesi Tıp Fakültesi, İstanbul

Ayda TÜRKÖZ, Prof. Dr.

Bezmialem Vakıf Üniversitesi, Tıp Fakültesi,
Cerrahi Tıp Bilimleri Bölümü, Anesteziyoloji ve
Reanimasyon Anabilim Dalı

Aykut AYKER, Uzm. Dr.

Yüreğir Devlet Hastanesi
Beyin ve Sinir Cerrahi Kliniği, Adana

Bayram KIRAN, Prof. Dr.

İstanbul Üniversitesi, Aziz Sancar Deneysel Tıp Araştırma
Enstitüsü, İmmünoloji ABD, İstanbul
Kastamonu Üniversitesi / Genetik ve Biyomühendislik
Bölümü /Genetik ve Biyomühendislik ABD, Kastamonu

Bedia GÜLEN, Doç. Dr.

Medipol Üniversitesi Tıp Fakültesi,
Acil Tıp Anabilim Dalı, İstanbul

Bilal ABBASOĞLU, Dr.

Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi
Beyin ve Sinir Cerrahisi Anabilim Dalı

Celalettin PERU, Uzm. Dr.

İç Hastalıkları Uzmanı

Deniz KARA, Uzm. Dr.

Bezmialem Vakıf Üniversitesi, Tıp Fakültesi,
Cerrahi Tıp Bilimleri Bölümü, Anesteziyoloji ve
Reanimasyon Anabilim Dalı, İstanbul

Erdal KARAÖZ, Prof. Dr.

Liv Hospital, Center for Regenerative Medicine and Stem
Cell Manufacturing (Liv Med Cell), İstanbul, Turkey
Istinye University, Faculty of Medicine, Department of
Histology & Embryology, İstanbul, Turkey

Erhan CEBECİ, Uzm. Biyolog

Liv Hospital, Center for Regenerative Medicine and Stem
Cell Manufacturing (Liv Med Cell), İstanbul, Turkey
Istinye University, Faculty of Medicine, Department of
Histology & Embryology, İstanbul, Turkey

Ganime ÇOBAN, Öğr. Gör. Dr.

Bezmialem Vakıf Üniversitesi, Tıp Fakültesi, Cerrahi Tıp
Bilimleri Bölümü, Tıbbi Patoloji Anabilim Dalı, İstanbul

Gülnaz YILDIRIM KÖKEN, PhD

Liv Hospital, Center for Regenerative Medicine and Stem
Cell Manufacturing (Liv Med Cell), İstanbul, Turkey
Yıldız Teknik Üniversitesi ,Biyomühendislik Bölümü,
İstanbul, Türkiye

Halil İsa ÇELİK, Uzm. Dr.

Medipol Üniversitesi Tıp Fakültesi,
Acil Tıp Anabilim Dalı, İstanbul

Halit KARAKISA, Uzm. Dr.

İstanbul Prof. Dr. Cemil Taşcıoğlu Şehir Hastanesi,
Acil Tıp ABD, İstanbul

İhsan DOĞAN, Doç. Dr.

Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi
Beyin ve Sinir Cerrahisi Anabilim Dalı

Kemalettin YILDIZ, Doç. Dr.

Bezmialem Vakıf Üniversitesi
Plastik, Rekonstrüktif ve Estetik Cerrahisi ABD, İstanbul

Koral ERDOĞAN, Uzm. Dr.

Tunceli Devlet Hastanesi, Beyin ve Sinir Cerrahi Kliniği

Mehmet Fatih ÇAMLI, Dr.

Bezmialem Vakıf Üniversitesi
Plastik, Rekonstrüktif ve Estetik Cerrahisi ABD, İstanbul

Mehmet Hakan SEYİTHANOĞLU, Doç. Dr.

Bezmialem Vakıf Üniversitesi, Tıp Fakültesi,
Cerrahi Tıp Bilimleri Bölümü,
Beyin ve Sinir Cerrahisi Anabilim Dalı, İstanbul

Merdan ORUNOĞLU, Uzm. Dr.

Kayseri Devlet Hastanesi,
Beyin ve Sinir Cerrahi Kliniği, Kayseri

Mert NAZİK, Uzm. Dr.

Balıkesir Atatürk Şehir Hastanesi Beyin ve Sinir Cerrahi
Kliniği, Balıkesir

Nihat MUSTAFAYEV

Özel Çapa Hastanesi, Nöroloji Bölümü, İstanbul

Nilgün DUMAN, MD. PhD

Bezmialem Vakıf Üniversitesi, Tıp Fakültesi,
Tıbbi Genetik Anabilim Dalı, İstanbul
Bezmialem Vakıf Üniversitesi, Dragos Yerleşkesi, İstanbul

Özge KILIÇ, Dr. Öğr. Gör.

Bezmialem Vakıf Üniversitesi, Tıp Fakültesi,
Dahili Tıp Bilimleri Bölümü, Ruh Sağlığı ve Hastalıkları
Anabilim Dalı, İstanbul

Özlem İPAR, Uzm. Dr.

Bezmialem Vakıf Üniversitesi, Tıp Fakültesi,
Dahili Tıp Bilimleri Bölümü, İç Hastalıkları Anabilim Dalı,
Geriatri Bilim Dalı

Pınar SOYSAL, Doç. Dr.

Bezmialem Vakıf Üniversitesi, Tıp Fakültesi,
Dahili Tıp Bilimleri Bölümü, İç Hastalıkları Anabilim Dalı,
Geriatri Bilim Dalı

Samet ÖNCEL, Uzm. Dr.

Sakarya Hendek Devlet Hastanesi Nöroloji Kliniği, Sakarya

Şenol DELİBAŞ, Uzm. Dr.

System Hospital, Beyin ve Sinir Cerrahisi Kliniği, Kayseri

Talip ASİL, Prof. Dr.

Memorial Hizmet Hastanesi Nöroloji,
İnme (Felç) Akut Tedavi Ünitesi

Tolga DÜNDAR, Doç. Dr.

Bezmialem Vakıf Üniversitesi, Tıp Fakültesi,
Cerrahi Tıp Bilimleri Bölümü,
Beyin ve Sinir Cerrahisi Anabilim Dalı, İstanbul
Dragos Hastanesi, Beyin ve Sinir Cerrahi Kliniği, İstanbul

Tuğba DAŞDEMİR, PhDs

Kastamonu Üniversitesi / Genetik ve Biyomühendislik
Bölümü /Genetik ve Biyomühendislik ABD, Kastamonu

Zülfü ÇEVİK, Uzm. Dr.

Bezmialem Vakıf Üniversitesi, Tıp Fakültesi,
Cerrahi Tıp Bilimleri Bölümü, Anesteziyoloji ve
Reanimasyon Anabilim Dalı

İçindekiler

vii

Bölüm 1

İnflamasyonun Temel Mekanizmaları.....1

BAYRAM KIRAN • CELALETTİN PERU • NURDAN TUĞBA DAŞDEMİR

Giriş.....	1
İnflamasyonun 5 Kardinal Bulgusuna Tarihsel Bilgi Işığında Bakış.....	1
Akut İnflamasyon.....	3
Akut Fazdan Kronik Faza Geçiş.....	6
Kronik İnflamasyon.....	6
Kronik Faz Yürüteçleri.....	8
Adaptif Enflamatuvar Süreç.....	9

Bölüm 2

Nöral Kök Hücreler, Klinik Uygulamaları ve Nöroinflamasyon.....17

GÜLNAZ YILDIRIM KÖKEN • ERHAN CEBECİ • ERDAL KARAÖZ

Yetişkin Kök Hücreler.....	17
MKH Klinik Uygulamaları.....	22
Nöral Kök Hücreler (NKH).....	24

Bölüm 3

Nöroinflamasyonun Genetik Temelleri.....43

NİLGÜN DUMAN

Alzheimer Hastalığı.....	43
Multipl Skleroz.....	45
Huntington Hastalığı.....	45
Epilepsi.....	45
Otizm Spektrum Bozukluğu.....	46
Pelizaeus-Merzbacher Hastalığı.....	46
X-Linked Adrenolökodistrofi.....	46
Amyotrofik Lateral Skleroz.....	46
Familyal Anevrizmal Subaraknoid Hemoraji.....	47
Kaynaklar.....	48

Bölüm 4**Nöroinflamasyon Nöronal Dokuda İnflamasyon.....51****GANİME ÇOBAN**

Mikroglialar ve Nöroinflamasyon	51
Nükleer Faktör- κ B (NF- κ B).....	52
Kimyasal Mediatorler ve Nöroinflamasyon.....	52
MSS'ni Tutan Enfeksiyöz ve nonenfeksiyöz ensefalitler.....	53
Diğer Meningoensefalitler	54
Alzheimer Hastalığı ve Nöroinflamasyon.....	55
Parkinson Hastalığı ve Nöroinflamasyon.....	55
Multipl Skleroz ve Nöroinflamasyon	55
Amyotrophic Lateral Sclerosis (ALS) ve Nöroinflamasyon	55
Travma ve Nöroinflamasyon.....	55
Tümörler ve Nöroinflamasyon	56

Bölüm 5**Travmatik Beyin Hasarında Nöroinflamasyon .....59****HALİL İSA ÇELİK • BEDİA GÜLEN**

Birincil ve İkincil Yaralanma Mekanizmaları	59
Travmatik Beyin Hasarında Akut İnflamasyon	60

Bölüm 6**Spinal Kord Hasarında Nöroinflamasyon.....67****HALİT KARAKISA**

Giriş.....	67
Epidemiyoloji	67
Spinal Kord Hasarı ve Nöroinflamasyon	68
Nötrofiller	68
Astrositler	69
Makrofajlar	70
Kazanılmış Bağışıklık Sistemi.....	71
T Lenfositler	72
B Lenfositler	72
Tedavi.....	72
Sonuçlar	75

Bölüm 7**Spinal Kord Tümörlerinde Nöroinflamatuvar Süreçler.....79****İHSAN DOĞAN • KORAL ERDOĞAN • BİLAL ABBASOĞLU**

Spinal Kord Tümörleri.....	79
Nöroinflamasyona Giriş.....	79
Spinal Kord Tümörlerinde Nöroinflamasyon	81
Spinal Kord Hasarında Nöroinflamasyon.....	82

Bölüm 8**Meningiom ve Enflamasyon 87**

ABDULKERİM GÖKOĞLU • ŞENOL DELİBAŞ • MERDAN ORUNOĞLU

Giriş	87
Cerrahi	92
Gelecek Terapileri	93
Sonuç	94

Bölüm 9**Düşük Dereceli Glial Tümörlerde Nöroinflamasyon 97**

KORAL ERDOĞAN • BİLAL ABBASOĞLU • İHSAN DOĞAN

Düşük Dereceli Glial Tümörler	97
Genetik ve Moleküler Belirteçler.....	97
DDG' lerde Mikroçevre ve Nöroinflamasyon	98

Bölüm 10**İntraserebral Hematom ve Nöroinflamasyon.....103**

TOLGA DÜNDAR • HAKAN SEYİTHANOĞLU

Giriş.....	103
Tanım	103
Etiyoloji.....	103
İnsidans.....	103
Sınıflama	103
Nöroinflamatuvar Yanıtın Hücresel Komponenti	104
Nöroinflamasyonun Genetik Modülasyonu.....	105
Kompleman Sistemi ve ISH	106
ISH'da Kompleman Sistem Aktivasyonunun Potansiyel Yararları.....	107
İntraserebral Hematom 'da Hemogloblin yıkım Ürünlerinin Etkisi	108
İntraserebral Hematom ve Oksidatif Stres	109
ISH sonrası Endoplasmik Retikulum Stresi	110
Glibenclamide ve ISH	111
Sonuç	111

Bölüm 11**Spinal Ağrı ve Nöroinflamasyon.....115**

AYDA TÜRKÖZ • ZÜLFÜ ÇEVİK • DENİZ KARA

Giriş.....	115
Nöropatik ağrıda nöroinflamasyonun mekanizması	115
Medülla Spinalis ve Vertebral Kolon Ağrısının Nöroinflamatuvar Mekanizmaları.....	119
Sonuç.....	124

Bölüm 12

Normal Basıncılı Hidrosefalilerde Nöroinflamasyon 127

MERT NAZİK • AYKUT AYKER

Giriş.....	127
BOS Dolaşımı Fizyolojisi.....	128
Hidrosefali Gelişim Mekanizmaları.....	128
İnflamatuvar Yanıtın Hidrosefali Gelişimindeki Rolü.....	129
Sonuç.....	130

Bölüm 13

Serebral Perfüzyon Bozukluğu ve Nöroinflamasyon.....131

NIHAT MUSTAFAYEV

Beyin Fizyolojisi ve Anatomisi.....	131
Kan Beyin Bariyeri.....	131
Beyinde Nöroinflamatuvar Hücreler.....	132
Sitokinler.....	134
İnflamasyon ve KBB.....	134
Hipoperfüzyon İlişkili İnflamasyon.....	135

Bölüm 14

Serebral İskemi ve Nöroinflamasyon.....139

AHMET SERDAR MUTLUER • TALİP ASİL

İnme.....	139
Nöroinflamasyon.....	142

Bölüm 15

Kraniyofasiyal Fibröz Displazi ve Nöroinflamasyon.....147

KEMALETTİN YILDIZ • MEHMET FATİH ÇAMLI

Giriş.....	147
Patogenez.....	147
Klinik Bulgular.....	147
Hastanın Değerlendirilmesi.....	148
Hasta Seçimi.....	148
Medikal Tedavi.....	149
Cerrahi Tedavi.....	149
Cerrahi Teknikler.....	150
Rekonstrüksiyon.....	151
Ameliyat Sonrası Bakım ve Komplikasyonlar.....	151
Takip.....	152
Sonuç.....	152

Bölüm 16**Nörodejeneratif Hastalıklarda Nöroinflamasyon ..... 155****ABDULKADİR TUNÇ**

İmmün Ayrıcalık ve Merkezi Sinir Sistemi Bariyerleri	156
Nörodejeneratif Hastalıklarda Doğal İmmünite.....	156
Nörodejeneratif Hastalıklarda Adaptif İmmünite.....	158
Nörodejeneratif Hastalıklarda Mikrobiyom	159
Çevresel Tetikleyiciler ve Yaşam Tarzı Risk Faktörleri	159
Yaşlanma.....	160
Nörodejeneratif Hastalıklarda Nöroinflamasyonun Monitörizasyonu	160

Bölüm 17**Nörodejeneratif Serebral ve Spinal Hastalıklarda Nöroinflamasyon ..... 163****SAMET ÖNCEL**

Demans ve Nöroinflamasyon.....	163
Parkinson Hastalığı ve Nöroinflamasyon	165
Multipl Skleroz ve Nöroinflamasyon	168
Huntington Hastalığı ve Nöroinflamasyon	169
Spinal Müsküler Atrofi ve Nöroinflamasyon	170
Amiyotrofik Lateral Skleroz ve Nöroinflamasyon.....	171
Spinocerebellar Ataksiler ve Nöroinflamasyon	172

Bölüm 18**Psikiyatrik Bozukluklarda Nöroinflamasyon ..... 175****ÖZGE KILIÇ**

İmmunoloji ve Nöroinflamasyon	175
Stres ve Nöroinflamasyon	176
Psikiyatrik Bozukluklar ve Nöroinflamasyon	177
Psikiyatrik Tedaviler ve Nöroinflamasyon.....	180

Bölüm 19**Yaşlanma ve Nöroinflamasyon..... 187****ÖZLEM İPAR • PINAR SOYSAL**

Stokastik Teoriler	187
Gelişimsel-Kalıtısal Teoriler	189
Yaşlanma ve Nöroinflamasyon.....	191
Nöroinflamasyon.....	191
İnflamasyon, Kognitif Yaşlanma, Parkinsonizm.....	192
Sitokinler ve Kognitif Kırılganlık.....	192
İnflamasyon ve Deliryum.....	193
Kortizol	193
Tedavi Etkileri	194

Kısaltmalar

xiii

ATP	adenozin trifosfat
BDNF	beyinden türetilen nörotrofik faktör
CGRP	kalsitonin gen ilişkili peptit
DAMP	hasar ilişkili moleküler patern
ERK	hücre dışı sinyalle düzenlenen kinaz
HT	hidroksitriptamin
IL	interlökin
INF	interferon
JNK	Jun N terminal kinaz
LT	lökotrien
MAPK	mitojen ile aktive olan protein kinaz
MCP	monosit kemoatraktan protein
MMP	matriks metalloproteinaz
NFκB	nükleer faktör kappa B
NGF	sinir büyüme faktörü
NK	doğal öldürücü
NMDA	N-metil-D-aspartat
NRG	nöroglin
NO	nitrik oksit
PAF	platelet aktive edici faktör
PAMP	patojen ilişkili moleküler patern
PG	prostoglandin
PKA	protein kinaz A
PKC	protein kinaz C
PLA2	fosfolipaz A2
SKVKA	spinal kord ve vertebral kolon kaynaklı ağrılar
SP	substans P
TNF	tümör nekroz faktör
TrkA	tropomiyozin reseptör kinaz A
TRPV1	transient reseptör potansiyel vanilloid 1
VIP	vazoaktif intestinal peptit

